

Vergaderjaar 1997–1998

25 619

Jeugdzorg 1998–2001

Nr. 13

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN VOLKSGEZONDHEID, WELZIJN EN SPORT

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Rijswijk, 22 april 1998

In het Beleidskader Preventieve en Curatieve Jeugdzorg 1998–2001 heb ik toegezegd in het begin van dit jaar een notitie over **de bevordering van jeugdparticipatie** aan de Tweede Kamer voor te leggen. Met deze brief los ik die toezegging in. Ook geef ik een eerste reactie op het u recent toegezonden advies van de projectgroep Ontwikkeling lokaal preventief jeugdbeleid, *«Jeugdbeleid, jong beleid»*, voorzover dit betrekking heeft op het bevorderen van jeugdparticipatie.

Op het gebied van jeugdparticipatie doen zich tal van ontwikkelingen voor. In recent tot stand gekomen beleidsnota's speelt participatie van jeugdigen een rol: het CRIEM-rapport, het actieprogramma Een leven lang leren, het Beleidskader preventieve en curatieve jeugdzorg. Het is duidelijk dat er met betrekking tot de participatie van kinderen en jongeren een beweging in gang is; een proces dat nog niet afgerond is en dat ik graag wil versterken en uitbouwen.

In het advies *«Jeugdbeleid, jong beleid»* van de projectgroep Ontwikkeling lokaal preventief jeugdbeleid wordt gepleit voor brede interdepartementale programma's over diverse thema's. Ik stel u hierbij voor de bevordering van jeugdparticipatie één van die thema's te laten zijn. Tijdens de opstelling van zo'n programma zal duidelijk worden tot welke financiële consequenties dat leidt. In 1999 kan het programma aan de Tweede Kamer worden voorgelegd.

De tijd is rijp

¹ Waar in dit verband over «de jeugd» wordt gesproken, worden kinderen en jongeren bedoeld van 0–18 jaar. Binnen de groep jeugdigen zijn grote verschillen te constateren in mondigheid, culturele achtergrond en opvoedingsstijl van ouders/verzorgers. De trend die in dit stuk wordt geschetst geldt niet voor alle jeugdigen.

Nog nooit is er zoveel gesproken en geschreven over jeugdparticipatie als nu het geval is. Dat is niet zo vreemd. De jeugd¹ van tegenwoordig is mondiger dan de jeugd ooit was. Aan die toegenomen mondigheid ligt een aantal maatschappelijke ontwikkelingen ten grondslag. Zo raken kinderen en jongeren steeds beter geïnformeerd, zij hebben immers toegang tot dezelfde informatiebronnen als volwassenen. In een

toenemend aantal gezinnen is bovendien sprake van een democratische opvoedingsstijl (het *onderhandelingsgezin*) waarbij de inbreng van kinderen serieus genomen wordt.

De toegenomen mondigheid heeft er echter niet toe geleid dat de jeugd meer betrokken wordt bij het maatschappelijk leven. Dat ligt niet zozeer aan de jeugd alswel aan de attitude van de volwassenen ten opzichte van de jeugd. Er wordt veel *over* maar niet genoeg *met* de jeugd gepraat. De voorbeelden zijn legio. Er wordt bedacht dat het nieuwe voetbalveldje vijf kilometer buiten de bebouwde kom moet worden aangelegd; zo'n veldje ligt er al gauw ongebruikt bij. Speeltuinen die zonder overleg met kinderen zijn uitgedacht en opgebouwd en die nu doelloos staan weg te roesten. Kennelijk hebben volwassenen niet de automatische reactie kinderen en jongeren te betrekken bij de zaken die hen aangaan.

De discussie over jeugdparticipatie wordt buitengewoon actueel tegen de achtergrond van het geweld en het vandalisme waarover in de afgelopen maanden zoveel is geschreven en gezegd. Van alle kinderen en jongeren is maar een klein percentage betrokken bij dit soort gebeurtenissen – veel vaker zijn de daders volwassenen – maar dat kleine percentage berokkent de samenleving veel schade en overlast.

Bij het begin van deze Kabinetsperiode waren preventie en aanpak van jeugdcriminaliteit speerpunten van beleid; bij de start van het volgende Kabinet komt dit thema weer even hoog op de agenda. Inmiddels is er een breed scala van preventieve en curatieve maatregelen bedacht en ontwikkeld: meer blauw op straat, vergroting van de pakkans, meer lik-op-stuk aanpak, uitbreiding van de rechterlijke macht en van de jeugdreclassering. Ook op lokaal niveau zijn er tal van preventieve activiteiten in buurten en wijken ontwikkeld.

Maar: ondanks al die maatregelen blijft het probleem de kop opsteken, steeds weer in andere gedaanten.

Er zijn vele oorzaken aan te wijzen voor het slechts gedeeltelijke succes van alle getroffen maatregelen.

Meer en meer wint het inzicht veld dat één van de belangrijkste oorzaken gezocht moet worden in het feit dat kinderen en jongeren in onvoldoende mate betrokken worden bij het denken over en het meewerken aan oplossingen.

Het is nog steeds niet vanzelfsprekend om bij jeugdproblemen de jeugd te raadplegen en de jeugd in te schakelen bij het zoeken naar oplossingen. Terwijl het zo voor de hand ligt om kinderen en jongeren ook bij dat soort problemen serieus te nemen: wie weet immers beter wat er onder de jeugd leeft dan de kinderen en jongeren zelf? Het recht op participatie is dan ook vastgelegd in het VN-Verdrag inzake de Rechten van het Kind, dat in 1995 voor Nederland in werking is getreden.

Als kinderen en jongeren hun inbreng niet kunnen leveren, als zij niet serieus genomen worden, voelen zij zich minder betrokken bij wat er in onze samenleving gebeurt, en ook niet mede-verantwoordelijk. Dat gaat verder dan geweld op straat en vandalisme: waarom haakt een groot deel van de kinderen en jongeren voortijdig af in het onderwijs? Waarom houden veel jongeren in de jeugdzorg het voor gezien, lang voordat hun behandeling ten einde is?

Deskundigen wijzen op het grote verschil tussen de bejegening van kinderen en jongeren thuis en buitenshuis: in steeds meer gezinnen wordt serieus rekening gehouden met de wensen, ideeën en belangrijke behoeften van kinderen; buitenshuis is dat veel minder het geval. Kinderen en jongeren zijn zich dat goed bewust.

In het advies *Jeugdbeleid, jong beleid* van de projectgroep Ontwikkeling lokaal jeugdbeleid wordt gesteld dat de samenleving aan de ene kant veel van kinderen en jongeren verwacht: ze moeten al vroeg keuzen maken die bepalend zijn voor hun toekomst, er is weinig ruimte om te experimenteren en fouten te maken. Aan de andere kant worden zij weinig serieus genomen en wordt er onvoldoende geluisterd naar wat zij in te brengen hebben. De Projectgroep gaat ervan uit dat een goed jeugdbeleid begint bij inzicht in de vragen en behoeften van kinderen en jongeren en het stimuleren van hun eigen ideeën, initiatieven en oplossingen.

Als kinderen en jongeren betrokken worden bij het beleid en verantwoordelijkheid dragen voor hetgeen er in hun directe omgeving gebeurt heeft dat voordelen voor alle betrokkenen. Kinderen en jongeren krijgen een beleid dat beter aansluit bij hun eigen ideeën en is afgestemd op hun behoeften en mogelijkheden; bovendien is participatie voor kinderen en jongeren een geweldige leerschool. En ook de samenleving als geheel is zeer gebaat bij een betrokken jeugd. Een goed voorbeeld dus van een win-win situatie.

Voor mij betekent dat: goed jeugdbeleid vraagt een actieve inbreng van kinderen en jongeren.

Zonder inbreng van de jeugd lukt het niet. De jeugd moet dus echt de kans krijgen om mee te denken, mee te praten en mee te doen. En volwassenen moeten leren om de inbreng van kinderen en jongeren serieus te nemen. Het gaat om méér dan een paar maatregelen of projecten: het gaat om een *beweging* die op gang is gekomen en verder moet worden gebracht.

Participatie in de (lokale) praktijk

Over jeugdparticipatie wordt niet alleen veel gesproken, er worden ook op tal van plaatsen vormen van jeugdparticipatie ontwikkeld en uitgetoetst. Er zijn veel goede voorbeelden waaruit blijkt dat het ook anders kan en dat jeugdparticipatie bijvoorbeeld een rol kan spelen in het terugdringen van overlast.

*In het Friese **Tijnje** was sprake van een groeiend vandalisme door jongeren. Al een paar jaar werden er regelmatig vernielingen in het dorp gepleegd. Druggebruik speelde er een rol bij. Op zeker moment was de maat vol en ontstond het idee van een vandaliseproject. Het werd een succesvol project, waarbij jongeren vanaf het begin werden betrokken; hun inbreng werd serieus genomen. Er werden meerdere activiteiten georganiseerd, zoals een bewonersenquête om na te gaan welke klachten bewoners over de jongeren hadden. Ook werd er een fotoproject gestart, waarbij jongeren door middel van foto's in beeld brachten hoe zij tegen vandalisme aankeken. Jongeren dachten mee over de vormgeving van de activiteiten. Zo werd het «hun» project waaraan ze met plezier meewerkten.*

*Ondermeer in **Rotterdam** wordt het project «Duimdrop» uitgevoerd waarin kinderen leren constructief met elkaar en met hun omgeving om te gaan. Een Duimdrop is een container vol speelgoed op een buurtplein met een hoge «kinddichtheid». Het speelgoed wordt na schooltijd uitgeleend aan kinderen van 4 tot 12 jaar. Door goed gedrag en door klusjes te doen kunnen kinderen «duimen» verdienen waarmee ze kunnen betalen om speelgoed te lenen. Duimdrop is een product van samenwerking, er zijn altijd diverse instanties bij betrokken zoals een bewonersorganisatie, een buurthuis of een school. Op een plek waar een Duimdrop staat, gelden bepaalde regels. Zo mag er bijvoorbeeld niet gepest en gescholden worden, kinderen moeten respect tonen voor elkaar en voor andere mensen. Deze regels zijn vastgesteld in overleg met een kinderraad die op*

komt voor de belangen van Duimdrop. De leden van de raad krijgen hun salaris uitbetaald in duimen. Duimdrop blijkt een succes te zijn: de pleinen waar een Duimdrop staat zijn veiliger en gezelliger geworden en dat komt ongetwijfeld door de inbreng van de jeugd.

*In het Zuid-Hollandse **Rijswijk** waren twee probleemgroepen van jongeren van 16 à 17 jaar. Er werden portocabins geplaatst voor de opvang van de jongeren. Van het begin af aan werden de jongeren betrokken bij de plannen; hun mening werd gepeild, naar hun ideeën en wensen werd gevraagd. De groepen kregen zelf een budget om de portocabins in te richten en er is een kerngroep ingesteld die verantwoordelijk is voor het dagelijks gebruik en het beheer. Ook dit project blijkt een succes. De overlast is teruggedrongen, de jongeren zijn tevreden en de communicatie tussen jongeren, gemeente en politie is verbeterd.*

Dit zijn voorbeelden van succesvol participatiebeleid, waarbij jongeren direct bij de uitwerking en oplossing van een probleemsituatie worden betrokken.

Bij jeugdparticipatie, variërend van geraadpleegd worden tot daadwerkelijk meebeslissen kan een onderscheid gemaakt worden tussen:

- *politieke participatie*: het betrekken van kinderen en jongeren bij de totstandkoming en uitvoering van lokaal, provinciaal en landelijk beleid dat direct of indirect hun leefwereld beïnvloedt;
- *maatschappelijke participatie*: het bieden van mogelijkheden aan kinderen en jongeren om invloed uit te oefenen in en mee te werken aan voorzieningen, activiteiten en organisaties in hun directe leefomgeving.

Die laatste vorm van participatie heeft naar mijn mening de hoogste prioriteit, al is er sprake van een zekere overlap tussen beide vormen van participatie en al kan de één niet helemaal zonder de ander. Participatie van kinderen en jongeren moet vooral gestalte krijgen in de voorzieningen en activiteiten in buurten, wijken en op lokaal vlak, omdat daar goed aansluiting gevonden kan worden bij hun leefwereld.

Participatiebeleid heeft betrekking op de hele jeugd, maar er zal binnen het algemene beleid – zowel bij instellingen als bij overheden – bijzondere aandacht moeten zijn voor de groep kwetsbare jeugdigen die het minst actief participeren (in de betekenis die hiervoor aan participeren is gegeven) en die de grootste kans op uitval hebben.

Stand van zaken

Jeugdparticipatie is niet nieuw. Er wordt al jaren aan gewerkt en er zijn tal van ontwikkelingen gaande.

- *Op lokaal niveau*: De meeste voorbeelden van jeugdparticipatiebeleid-in-de-praktijk zijn te vinden op lokaal niveau; voorbeelden van projecten zoals hiervoor zijn beschreven: van het Friese Tijnje tot het Zuid-Hollandse Rijswijk. De projectgroep Ontwikkeling lokaal preventief jeugdbeleid (OLPJ) heeft nog veel meer projecten geïnventariseerd¹ en ook een aantal pilotprojecten gerealiseerd². De ervaringen in de pilot-gemeenten worden gebruikt voor het aanscherpen van cursussen en trainingen voor gemeenten en het ontwikkelen van andere handreikingen, zodat deze ingezet kunnen worden bij alle gemeenten. Het cursus- en trainingsaanbod heeft betrekking op onderdelen van een gemeentelijk jeugdparticipatiebeleid zoals het creëren van draagvlak voor jeugdparticipatie, het aanleren van vaardigheden die nodig zijn om jeugdigen te betrekken bij

¹ Zie de brochure «Jeugdparticipatie: er wordt aan gewerkt» – projectgroep Ontwikkeling lokaal preventief jeugdbeleid, Amsterdam, juni 1997.

² Zie o.a. «Werk in uitvoering; bevindingen van de projectgroep OLPJ, Rijswijk, maart 1997.

gemeentelijk beleid en zicht krijgen op jeugd door middel van het inschakelen van jeugdigen zelf bij de uitvoering van onderzoek. In 1998 zullen de ervaringen van de projectgroep OLPJ worden overgedragen aan gemeenten ondermeer door regionale bijeenkomsten en een consultatie-aanbod Ontwikkeling lokaal preventief jeugdbeleid, waarvoor zich meer dan 130 gemeenten hebben aangemeld.

Het ligt voor de hand dat verhoudingsgewijs veel voorbeelden van participatie-initiatieven op lokaal vlak te vinden zijn: gemeenten zijn verantwoordelijk voor het lokaal preventief jeugdbeleid en voeren de regie over een breed scala van beleidsterreinen en voorzieningen waar kinderen, jongeren en hun ouders bijna dagelijks mee te maken hebben: onderwijsvoorzieningen, kinderopvang en buitenschoolse opvang, het sociaal-cultureel werk, sportorganisaties en andere vrijetijdsvoorzieningen, en de preventieve gezondheidszorg. Gemeenten merken dat veel van deze instellingen nog voornamelijk aanbodgericht zijn en er in hun beleid nog niet op zijn ingesteld kinderen en jongeren te betrekken bij hun beleid en bij de uitvoering daarvan. De projectgroep Ontwikkeling lokaal preventief jeugdbeleid adviseert gemeenten om verschillende vormen van jeugdparticipatie naast en na elkaar te gebruiken: een jeugdpanel, onderzoek onder de jeugd, het opzoeken van kinderen en jongeren in hun eigen wijk, jongerencentrum of school en om middelen vrij te maken om snel en flexibel te kunnen inspelen op de wensen en initiatieven van de jeugd.

- *Op provinciaal niveau:* Provincies beginnen meer en meer met kinderen en jongeren te overleggen over het provinciale beleid dat jeugdigen raakt; daarnaast worden door de provinciale steunfuncties al langere tijd diverse projecten op het terrein van jeugdparticipatie gerealiseerd. Sommige provincies organiseren een jaarlijks jeugddebat, andere werken met een provinciale jeugdraad. Provincies zijn onder meer verantwoordelijk voor de jeugdzorg. Met de wijziging van de Wet op de Jeugdhulpverlening over klachtrecht en medezeggenschap is een forse impuls gegeven aan de participatie van jongeren. In deze sector maakt ongeveer een kwart miljoen jongeren gebruik van het zorgaanbod. Mondigheid van de cliënten komt in de jeugdzorg de kwaliteit van zorg ten goede. Onder de noemer *cliëntenbeleid* wordt verder invulling gegeven aan participatie van jeugdige cliënten in de sector. Binnen instellingen voor jeugdhulpverlening komt een meer vraaggerichte benadering op gang. Er zijn regelingen opgezet voor medezeggenschap en klachtrecht. In een, vooralsnog beperkt, aantal instellingen werkt men nu met jeugd- en cliëntenraden en jongerenpanels die meedenken over de organisatie, het aanbod en de werkwijze. Bij de evaluatie van de medezeggenschap en het klachtrecht in de jeugdzorg zullen jongeren betrokken worden. Wanneer uit de evaluatie blijkt dat deze experimenten succes hebben, kunnen ze verder ingevoerd worden.
- *Op landelijk niveau:* Vooral ontwikkelingen op het vlak van politieke participatie zijn te signaleren. In experimentele vorm heeft inmiddels driemaal een *Nationaal Jeugddebat* plaats gevonden, bij een aantal departementen zijn jeugdpanels gevormd rond een scala van beleidsthema's. Jongeren hebben er in het laatste Nationaal Jeugddebat op aangedrongen dat er een voorziening komt «*voor en door jongeren*» op het terrein van participatie-projecten en initiatieven. Over de invulling van een dergelijk aanbod wordt momenteel overlegd met de Stichting Jeugdinformatie Nederland.

Zowel de Minister-President als ik hebben aangegeven dat, wat ons betreft, het Nationaal Jeugddebat een geslaagd experiment is en dat wij graag aan het volgend Kabinet willen adviseren ermee door te gaan, in een meer permanente vorm.

Overwogen wordt voor de organisatie en coördinatie daarvan een Stichting Nationaal Jeugddebat op te richten, een joint venture van verschillende landelijke organisaties die in nauw samenspel met provinciale steunorganisaties, departementen, de Tweede Kamer en andere actoren een en ander in regie brengt.

Mijn departement heeft inmiddels een plan ontwikkeld om stelselmatig *jeugdpanels* te betrekken bij elementen van het VWS-beleid. In 1997 is overlegd met jeugdpanels over de agenda van het Nationaal Jeugddebat, over gezinsbeleid en over de onderhavige notitie. Binnen het departement is daartoe een coördinatiestructuur ontwikkeld. In 1998 zullen in elk geval jeugdpanels worden georganiseerd rond de thema's Allochtone jongeren en sport en Racisme in relatie tot de Tweede Wereldoorlog.

Voor de bevordering van jeugdparticipatie is een infrastructuur nodig op lokaal en landelijk vlak die als «drager» voor de ontwikkelingen kan fungeren. De *landelijke jeugdorganisaties* met hun grote bereik op lokaal en landelijk vlak zijn hierin een belangrijk element. Van deze organisaties op lokaal en landelijk niveau maakt ongeveer een miljoen kinderen en jongeren gebruik; er zijn zo'n 200 000 vrijwilligers bij betrokken. De landelijke jeugdorganisaties zijn aangesloten bij een door hen zelf gevormde branche-organisatie, de Nederlandse Jeugd Groep. De infrastructuur als zodanig zal in de komende tijd versterkt worden. Belangrijke thema's daarbij zijn de omvorming van de landelijke organisaties tot voor alle jeugdigen aantrekkelijke multi-culturele organisaties en een vergrote invloed van jeugd zelf in het reilen en zeilen van die organisaties.

Overige activiteiten op landelijk niveau zijn bijvoorbeeld de bevordering van *maatschappelijke oriëntatie van jongeren* of van *sociale vaardigheden van jongeren*. Dit zijn trajecten in ontwikkeling die te zijner tijd deel kunnen gaan uitmaken van het brede programma jeugdparticipatie.

Op *internationaal niveau*: Zowel de Europese Unie als de Raad van Europa zijn sterke ondersteuners van participatie van kinderen en jongeren met als uitgangspunten bevordering van de democratie en de sociale cohesie. Ook in andere Europese landen staat jeugdparticipatie sterk in de belangstelling. Zo wordt in Frankrijk jaarlijks het Parlement des Enfants georganiseerd.

De Europese Unie moedigt jeugdparticipatie aan door het buitenschoolse uitwisselingsprogramma Jeugd voor Europa. In 1996 is een pilot gestart voor een nieuw jeugdprogramma, de Europese Vrijwilligersdienst. Hierbij gaat het om transnationaal vrijwilligerswerk door jongeren van 18–25 jaar in de Europese Unie en geassocieerde landen. Het programma omvat korte en lange stages (van drie weken tot een jaar) op maatschappelijk nuttige gebieden zoals hulpverlening, sociale dienstverlening, milieubescherming, antiracisme, sport en cultuur en behoud van monumenten. De Europese Unie ontwikkelt tevens projecten rond het thema «*Voor een Europa van de kennis*». Hierbij ligt voor jeugd en jeugdbeleid een verbreding naar «bevordering sociale competentie», binnen bestaande programma's, voor de hand.

De Raad van Europa propageert al enkele decennia door middel van aanbevelingen, studies, conferenties en trainingen het belang van jeugdparticipatie en heeft daartoe ook een specifieke structuur ontwikkeld: er zijn twee jeugdcentra en een *European Youth Foundation*. De Raad hecht grote waarde aan het betrekken van jeugdigen bij het beleidsproces;

voor de jeugdcentra en de Youth Foundation is een vorm van co-management opgezet in samenwerking met internationale jeugdorganisaties.

Het International Centre van het Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn stelt een internationale inventarisatie op van «best practices» gericht op vergroten van vaardigheden voor jeugdparticipatie. Een aantal projecten wordt uitvoerig beschreven ten behoeve van mogelijke implementatie.

Voornemens

Het is in mijn visie van het grootste belang om jeugdparticipatie te bevorderen in nauwe samenspraak met de betrokkenen. In lijn met de gedachten over participatie zijn dat op de eerste plaats kinderen en jongeren zelf. Maar ook andere actoren spelen een belangrijke rol: de rijksoverheid (naast het ministerie van VWS met name de ministeries van OCenW, Justitie, Binnenlandse Zaken, VROM, Verkeer en Waterstaat en Sociale Zaken en Werkgelegenheid), gemeenten, provincies en instellingen en organisaties waar kinderen en jongeren gebruik van maken. Het is mijn voornemen deze actoren te betrekken bij de ontwikkeling van een breed Programma Jeugdparticipatie waarmee de implementatie van doelstellingen rond dit thema vorm kan worden gegeven op de verschillende bestuurlijke en organisatorische niveaus.

Kenmerkend voor zo'n programma zal niet alleen zijn dat het in samenspraak met betrokkenen ontstaat maar dat het tevens planmatig, doel- en resultaatgericht moet zijn: kinderen en jongeren moeten meer betrokken worden, hun inbreng in activiteiten en in het beleid van organisaties en overheden moet structureel worden, en de attitude van volwassenen dient er op gericht te zijn om die inbreng serieus nemen.

Op landelijk niveau zal worden voortgebouwd op de opgedane ervaringen met initiatieven zoals het Nationaal Jeugddebat, jeugdpanels en jeugdraden. Vervolgens zullen deze vormen en aspecten van jeugdparticipatie geïntegreerd moeten worden in het brede Programma Jeugdparticipatie.

De betrokken partijen bepalen zelf doelen en thema's voor het programma, ze formuleren gezamenlijk een procedure en tijdpad.

Van het programma zullen naar verwachting de volgende elementen deel uitmaken:

- *analyse/monitoring*
De participatiegraad van kinderen en jongeren in verschillende sectoren en bij het lokale, provinciale en landelijke beleid wordt – aan de hand van nader te definiëren parameters – onderzocht. Een nulmeting zal zo spoedig mogelijk moeten plaatsvinden. Vanzelfsprekend wordt hierbij gebruik gemaakt van bestaande onderzoeksprogramma's, jeugdbarometers en -monitors. Het succes van het programma kan dan worden afgelezen uit de ontwikkeling van de participatiegraad.
- *communicatie en informatie*
Communicatie en training dragen bij aan de beoogde verandering van attitude van beleidsmakers en andere betrokkenen. Informatie moet ook aan kinderen en jongeren worden verstrekt, om hen op de hoogte te stellen van hun (nieuwe) mogelijkheden tot participatie en hen te stimuleren tot het gebruik daarvan. Informatie voor kinderen en jongeren wordt uiteraard in nauwe samenspraak en samenwerking met kinderen en jongeren voorbereid en gerealiseerd. Zo wordt op dit moment onder meer een jongerenconferentie over jeugdparticipatie voorbereid. Ook wordt gezien of jongeren als zogenaamde *Flying*

Teams kunnen worden ingeschakeld (een initiatief van de NOV en de Stichting Alexander: getrainde jongeren fungeren als voorlichters voor jongeren en voor volwassenen, in verschillende organisaties). Daarnaast zal de informatie voor en communicatie met bestuurders en ambtenaren op de verschillende bestuursniveaus en voor de medewerkers van instellingen en organisaties waar jeugdigen gebruik van maken een onderdeel van het Programma kunnen vormen.

- *evaluatie en implementatie van experimenten en projecten*
In het programma zal het accent liggen op het evalueren van lopende en te ontwikkelen vormen van jeugdparticipatie en op een brede implementatie daarvan.
- *afstemming en planning*
Jeugdbeleid is voor het leeuwendeel gedecentraliseerd beleid, jeugdparticipatie moet voor een belangrijk deel gestalte krijgen op lokaal vlak.
Centrale afstemming en planning zijn alleen gewenst waar het de bevordering van jeugdparticipatie op landelijk niveau betreft én waar het kerntaken van de rijksoverheid raakt zoals monitoring en innovatie. Jongeren hebben zelf kenbaar gemaakt, tijdens het derde Nationaal Jeugddebate, behoefte te hebben aan ondersteuning en uitwisseling van ervaringen op het gebied van jeugdparticipatie. Over de opzet van een landelijke databank en een landelijk gecoördineerde uitwisseling van gegevens rond jeugdparticipatie worden thans verkennende besprekingen gevoerd met verschillende organisaties. Het is van groot belang dat de samenstellers van het programma zich uitspreken over de noodzakelijke vormen van ondersteuning en de inrichting daarvan, gebruik makend van hetgeen nu ontwikkeld wordt.

Tot slot

Er staat veel op het spel. De jeugd is het *human capital* voor de maatschappij nu en van de toekomst. Sociale cohesie en een goede sociale infrastructuur zijn van groot belang met het oog op de toekomst van de jeugd en de toekomst van de maatschappij. Het te ontwikkelen brede programma jeugdparticipatie kan daarbij een uitermate belangrijk element zijn: de jeugd geeft zelf mee vorm aan de samenleving van vandaag en bouwt mee aan de samenleving van morgen. De eerste stappen in het proces dat leidt naar actieve participatie van kinderen en jongeren en naar een samenleving die de jeugd de ruimte geeft en serieus neemt zijn gezet. Het is nu tijd om dat proces met succesvolle ontwikkelingen te versterken en uit te bouwen. Binnen de huidige kaders bestaat hiervoor geen ruimte.

De Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport,
E. G. Terpstra